

BASQARIW DÁREJESIN ILIMIY DÁREJEDE RAWAJLANDIRIW

Shaxnoza Tajimuratova

Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq Mámleketlik Universiteti oqıtıwshısı

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15149946>

Anotatsiya. 1. Basqarıw miynetiniń ilimiy-dóretiwshiligin shólkemlestiriw, bul processlerde basqarıw wazıypaları, Joybarlaw, shólkemlestiriw, qadaǵalaw faktorları haqqında sóz etilgen.

Gilt sózler: basqarıw, shólkemlestiriw, wazıypa, mádeniyat hám kórkem óner.

DEVELOPMENT OF THE LEVEL OF MANAGEMENT AT THE SCIENTIFIC LEVEL

Abstract. The scientific-creative organization of management work, the tasks of management in these processes, planning, organization, control factors are discussed.

Keywords: management, organization, task, culture and art studies.

РАЗВИТИЕ УРОВНЯ УПРАВЛЕНИЯ НА НАУЧНОМ УРОВНЕ

Аннотация. Рассматривается научно-творческая организация управленческого труда, включая задачи управления, планирование, организацию и факторы контроля в этих процессах.

Ключевые слова: управление, организация, задача, культурология и искусствоведение.

Basqarıw miynetin ilimiy-dóretiwshilik shólkemlestiriw procesi- shólkem resursların ilimiy-dóretiwshilik tárizde óz maqsetlerine erisiw ushın qalıplestiriw hám paydalanıw boyınsha úzliksiz, izbe-iz atqarılatuǵın, óz-ara baylanısqa hárketler kompleksi esaplanadı. Bul hárketler mádeniyat hám kórkem óner salasındaǵı basqarıw wazıypaları dep ataladı. Solay etip, basqarıw procesi barlıq wazıypalardıń ulıwma jıyındısı esaplanadı.

Mádeniyat hám kórkem óner tarawı ilimiy-dóretiwshilik processleri boyınsha basqarıw wazıypaları - bul tarawda basqarıw iskerliginiń salıstırǵanda ǵárezsiz, qanıgelestirilgen, dóretiwshilik tendensiyalar tiykarına qurılǵan túrleri bolıp tabıladı. Bunday dep esaplanıw ushın basqarıw wazıypası anıq sáwlelendirilgen mazmunǵa, onı ámelge asırıwdıń islep shıǵılǵan mexanizmine hám bir sóz benen aytqanda málim strukturaǵa iye bolıw kerek. Mazmun astında anıq wazıypa sheńberinde ámelge asırılıwı kerek bolǵan hárket túsiniledi.

Basqarıw processinde ámelge asırılátuǵın hárketler hám wazıypalarınń mazmunı mádeniyat hám kórkem óner mákemeleri túri, iskerlik kólemi, olardıń xızmet kórsetiw tarawları,

basqarıw iyerarxıyasıdagi dárejesi- ministrlikten tartıp ápiwayı balalar muzıka hám kórkem óner mekteplerine shekem alıp barılıp atırǵan mádeniy - bilimlendiriw ilajlar shólkem hám bir qatar basqa faktorlarǵa baylanıslı.

Buxara, Samarqand, Shahrisabız, Xiywa qalalarınıń tariyxıy orayları YUNESKOınıń pútkil jáhán mádeniy miyrasları dizimine, “Baysun mádeniy ortalıǵı”, “Shashmaqam muzıkası”, “Úlken qosıq”, “Askiya”, “Palaw mádeniyatı hám dástúrlerine” kandidatları kiritilgeni jurtımız mádeniy-aǵartıwshılıq miyraslarınıń jáhán aralıq tán alınıwı esaplanadı.

Hár bir shólkemde basqarıwdıń wazıypaları reń-bareń ekenine qaramastan iskerlik túrleri tiykarlanıp birdey dawam etedi : anıq wazıypalardı joybarlaw, maqsetke ılayıq islerdi shólkemlestiriw, hár tárepleme shólkemlestiriw hám basqarıw, motivatsiya - yaǵnıy jumıstıń maqseti hám kólemine qaray aldında hárezet qılıw, ulıwma basshılıq, maqsetke uyqas muwapıqlastırıw, hár tárepleme qadaǵalaw, informacion-kommunikaciýalar natıyjeliligi, ilimiy-dóretiwshilik izertlew qılıw, ádalatlı bahalaw, tuwrı hám anıq qararlar qabıllaw, xızmetkerlerdi jumıs qábileti hám miynet potencialına uyqas túrde tańlaw, óz-ara kelisiwler aparıw hám pitimler dúziwdegi izbe-izlik.

Barlıq tarawlarda bolǵanı sıyaqlı mádeniyat hám kórkem óner salasında hám taǵı basqarıwdıń bes tiykarǵı wazıypası bar:

- Anıq wazıypalardı joybarlaw (shólkem miynet procesine maqset, wazıypa, strategiya, programmalardı tuzib alıw);
- Puqtatayarlıq hám hár tárepleme uyqas túrde shólkemlestiriw (tapsırmalar joqarıdan tómengge, tuwrı hám qalıb bólistiriliwi);
- Motivatsiya (arnawlı bir tapsırmalardı orınlawshı jumısshılardı ruwxıy qollap-quwatlaw, miynetlerin tán alıw hám xoshametlew);
- Maqsetke uyqas muwapıqlastırıw (jumıstıń kólemi jáne onıń orınlanıwın támiyinlew jolındaǵı ratsional bólistiriw);

- Qadaǵalaw (arnawlı bir jumıs kólemin maqsedke muwapıq natıyjege ko're salıstırılıwı).

Joybarlaw -basqarıw basqıshında birinshi qadem esaplanadı. wazıypası tómendegishe:

- qanday maqset tárepke hárezetleniw, hárezet rejesin islep shıǵıw, mine sol joybar sheńberinde iskerlik kórsetetuǵın xızmetkerler toparın qalıplestiriw, olardıń miynet hám ilimiy-dóretiwshilik potencialların esapqa alıw, jumısqa ırkinis berip atırǵan faktorlardıń waqıtında jónge salınıwı, múmkinshilik hám muǵdar proporcionallıǵı, rejaning maqsetke muwapıqlıǵı,

finansliq támiynlew dárekleriniń turaqlılıǵın, eń áhmiyetlisi informaciya alıw, uzatıw, paydalanıw dáreklerin esapqa alıw.

Mısal ushın, hár eki jılda bir ret Samarqand qalasında “Sharq taronaları” xalıq aralıq festivali bolıp ótedi, kishi hámeldar mádeniyat hám kórkem óner xızmetkerleri bul abıraylı konfrenciyaǵa aylar dawamında tayarlanıwadı, joqarıda jazılǵan joybarlaw dárekleri anıq hám puqta atqarılmasa, bul xalıq aralıq ilajdı jáhán xalqınıń háwesin keltirer dárejede ótkeriw múmkinshiligi bolmay qaladı.

Shólkemlestiriw - gózlengen maqsetke uyqas túrde tayarlanıw máselesi. wazıypası tómendegishe: hár bir dóretiwshiden óz dóretiwshilik potencialı hám múmkinshiligine qaray paydalanıw, buwındaǵı xızmetkerler miynetin ratsional - tuwrı bólistiriw hám talap qılıw mexanizmin jaratıw, barlıq tapsırma hám kórsetpelerdiń sózsiz hám dóretiwshilik orınlanıwın támiynlew, finansliq derekler proporcionalılıǵın tekserip turıw, shólkemlestiriwshiler miynetin bahalap barıwdan ibarat boladı.

Bir ǵana mısál, hár jılı respublika orayınan tartıp, barlıq wálayat, qala, rayonlarda da Jılbası- yaǵnıy Nawrız bayramları keń bayramlanadı, xalıq seyilleri formasında ótip atırǵan ilajlarda tekǵana saxnada, bálki kóshelerde, ernek-ádirler, keńliklerde de bayramlar bayramlanadı, mádeniyat hám kórkem óner kishi hámeldarlardı qatnasıwında kishi detal (baslawshılar, dawıs kúsheytgish apparatları, bayram scenariysi yamasa dekoratsiyalarınıń waqıtında tayarlanbawı) da ilaj dárejesine úlken tásir kórsetedi, sol sebepli de hár bir xızmetkerdiń juwapkerligi, jankúyerligi mádeniyat hám kórkem óner shólkemi basqarıwına úlken jardem boladı.

Xızmetkerler juwapkerligin asırıw bolsa minnetlemeni júklew, nátiyjelerge erisiw jolında awızbirshilik, kepillikler hám minnetlemeler kerekli hám óz ornında isletiliwine baylanıslı boladı.

Motivatsiya - xızmetkerlerdi ruwxıy qollap quwatlaw, miyneti nátiyjesine kóre xoshametlew, xızmetkerdi materiallıq hám ruwxıy faktorlar tásirinde miyneti nátiyjesine qızıqtırıw faktori esaplanadı.

Motivatsiya procesin 2017-jıl 3-avgustda Ózbekstan Respublikası Prezidenti “Ádebiyat hám kórkem óner, mádeniyatı rawajlandırıw - xalqımız ruwxıy álemin kóteriwdiń bekkem tiykari” temasında dóretiwshi oqımislı adamlar menen ushrasdi. Ushırasıwda kórkem dóretiwshilik tarawı wákillerin balalar muzıka hám kórkem óner mekteplerine baslıq etip biriktiriw, mádeniyat hám kórkem óner mákemelerine qawenderlik boyınsha qatar ekonomikalıq

quwatlı shólkemler menen “Doslıq klublarin dúziw, jas dóretiwshiler seminarın qayta tiklew, kompozitorlar hám kompozitorlar ushın qolay shárt- sharayat jaratıw, dóretiwshilerdi hár tárepleme qollap quwatlaw boyınsha mámleket itibarın kúsheytiw máselesinde sóz sóyledi hám mine sol motivatsiya dóretiwshilerdi jańa, jaqtı dóretpeler jaratılıwına alıp keldi.

Odan tısqarı dóretiwshilik shólkemlerden esaplangan Ózbekstan Jazıwshılar Awqamı iskerligin jáne de jetilistiriw, 80 jıllıq tariyxga iye, mámlekettiń abıroylı dóretiwshilik shólkemin qollap-quwatlaw boyınsha ibratlı say- háreketler, “Ijod” jámiyetlik fondı, Jazıwshılar shólkeminiń júzege keliwi, Prezidentimizdiń azim paytaxt Tashkentte ótkerilgen “Ózbek eski hám zamanagóy ádebiyatın xalıq aralıq kólemde úyreniw hám rawajlantırńw aktual máseleleri” temasındaǵı xalıq aralıq konferensiya qatnasıwshılarına jibegen qutlıqlawları, “Ózbek ádebiyatınıń shet el dosları “ keńesin dúziw haqqındaǵı ğayratlar shın mániste mádeniyat, bilim, kórkem óner xalqınıń dóretiwine mámlekettiń húrmet hám izzeti bolıp tabıladı.

Motivatsiya - dep áne sonday iygilikli ğayratlar ushın tarawdıń wákillerine jaratılǵan shárt-shárayatlar, ruwxıy hám materiallıq qollap-quwatlawlarǵa aytıladı.

REFERENCES

1. Bekmurodov M. Tashkilot madaniyati va rahbar ma'naviyati. – Toshkent., 2001
2. Yo'ldashev N, Qozoqov O. Menejment. Darslik. – Toshkent: Fan, 2004.
3. Кабушкин Н.М. Основы менеджмента: учеб. пособие. – Москва., 2009.
4. Ravshanov F. Rahbar va rahbarshunoslik. T.: «Akademiya», 2009.
5. Тульчинский Г.Л. Менеджмент в сфере культуры. – С.-Петербург. Гос – СПб.: Лан, 2001.
6. Тульчинский Г.Л., Шекова Й.Л. Менеджмент в сфере культуры. – СПб., 2007.
7. Fayziyev T., Sobirjonova D, Sulaymonov B. Madaniyat va san'at muassasalarini tashkil etish va boshqarish (ma'ruzalar matni). T.: 2002.
8. Xaydarov A. Madaniyat va san'at sohasini boshqarish asoslari. – Toshkent. G'.G'ulom . 2016.